

**IETEIKUMI, GATAVOJOTIES
LATVIEŠU VALODAS (LATVIEŠU
MĀCĪBVALODAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒS)
EKSĀMENAM 9. KLASEI**

Metodiskais materiāls

Atbildīgais par izdevumu Kaspars Špūle

VISC redakcija

Saturs

Ievads	3
Ko pārbauda eksāmenā?	4
Lasītprasmes daļa	4
Valodas sistēmas izpratnes daļa	4
Rakstīšanas daļa	5
Mutvārdu daļa	5
Kā gatavoties eksāmenam?	6
Lasīšanas daļa.....	6
Valodas sistēmas izpratnes daļa	7
Ortogrāfija	7
Interpunkcija.....	8
Stilistika.....	9
Valodas sistēmas izpratnes daļas uzdevumu piemēri.....	11
Rakstīšanas daļa	14
Pārspriedums un tā vērtēšana	14
Viedoklis un tā vērtēšana	22
Mutvārdu daļa	24
Temata izvēle	24
Runas uzbūve	25
Vārdu krājums, stils un izteikšanās veids.....	25
Saziņa	25
Skolēnu runu vērtējums un komentārs	26

Ievads

Atbilstoši Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumiem Nr. 1027 „Noteikumi par valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem”, lai iegūtu apliecību par pamatskolas izglītību, 9. klases skolēniem jākārtos eksāmens latviešu valodā.

Eksāmena mērķis ir pārbaudīt un novērtēt 9. klases skolēnu valodas zināšanu un prasmju kopumu. Pamatizglītības standartā latviešu valodā izmantota valodas kompetenču pieeja, tāpēc mācību procesā un eksāmenā galvenā vērība veltīta skolēnu komunikatīvās (lasīšana, rakstīšana, klausīšanās un runāšana), valodas un sociokultūras kompetences pilnveidei un vērtēšanai.

Eksāmenu veido rakstu un mutvārdu daļa. Rakstu daļā tiek pārbaudītas skolēnu lasīšanas, rakstīšanas prasmes un valodas sistēmas izpratne. Eksāmena rakstu daļas norises laiks – 3 astronomiskās stundas (180 min). Mutvārdu daļā tiek pārbaudīta skolēnu prasme uzstāties ar iepriekš sagatavotu publisku runu. Katrs skolēns runā aptuveni 3–4 minūtes un atbild uz citu skolēnu uzdotajiem jautājumiem. Sīkāka informācija ir eksāmena programmā, kura publicēta Valsts izglītības satura centra mājaslapā: <http://visc.gov.lv/eksameni/vispizgl/programmas/9/latv9.pdf>.

Eksāmena darbā iekļauti trīs līmeņu uzdevumi. Iegaumēšanas un izpratnes līmenī skolēniem jāspēj izprast dažādus tekstus, atbildēt uz jautājumiem par tekstu. Šajā līmenī tiek pārbaudītas arī skolēnu zināšanas par valodas sistēmu.

Zināšanu un prasmju lietošanas līmenī skolēniem jāprot savas valodas zināšanas izmantot un pamatot, izskaidrot, lietot tās nestandarta situācijās, jāprot atbildēt uz jautājumiem par tekstu, piemēram, par ko ir teksts, kāds ir teksta mērķis.

Analīzes līmenī skolēniem jāspēj analizēt, vai autoram izdevies sasniegt mērķi, kādus valodas līdzekļus autors ir izmantojis savā tekstā. Produktīvās darbības līmenī skolēniem jāizsaka savs viedoklis, tas jāargumentē, jāprot veidot teksti – izdomāt, par ko grib rakstīt vai stāstīt, izmantot dažādus valodas līdzekļus, lai īstenotu savu ideju, jāveido teksts 250–300 vārdu apjomā, ievērojot literārās valodas normas.

Metodiskā materiāla pirmajā daļā ir vispārīga informācija par zināšanām un prasmēm, kuras pārbauda latviešu valodas eksāmenā. Otrajā daļā – metodiskie ieteikumi, kā skolēniem gatavoties valsts pārbaudes darbam.

Metodiskajā materiālā izmantoti uzdevumi un skolēnu atbildes no iepriekšējo gadu eksāmena darbiem.

2008.–2010. gada valsts pārbaudes darbi, t.sk. latviešu valodas eksāmens, ir publicēti VISC mājaslapā: <http://visc.gov.lv/eksameni/vispizgl/uzdevumi.shtml>.

2002.–2007. gada eksāmenu darbi ir publicēti izdevumā „Valsts pārbaudes darbi latviešu valodā 9. klasei”, Zvaigzne ABC, 2008.

Paldies par sadarbību metodiskā materiāla sagatavošanā Ādažu Brīvā Valdorfa skolas latviešu valodas un literatūras skolotājai Ingai Zemītei, Natālijas Draudziņas ģimnāzijas latviešu valodas un literatūras skolotājai Sarmītei Ružai un Iļģuciema vidusskolas latviešu valodas un literatūras skolotājai Evai Gidrevicai.

Kaspars Špūle,
Valsts izglītības satura centra
speciālists latviešu valodas un literatūras pārbaudes darbu jautājumos

Rīgā, 2011. gada martā

Ko pārbauda eksāmenā?

Lasītprasmes daļa

Lasīšanas daļā tiek pārbaudīta lasīšanas kompetence, kas ietver dažādu veidu saistītu tekstu (piemēram, aprakstu, stāstījumu, argumentāciju, instrukciju) un dažādi strukturētu dokumentu (piemēram, veidlapu, reklāmu, sludinājumu, tabulu, diagrammu) lasīšanu. Tā ir spēja ne tikai uztvert teksta nozīmi, bet arī izteikt savu viedokli par tekstu. Lasītājam jāspēj:

- noteikt teksta galveno domu;
- sekot līdzi autora spriedumiem;
- salīdzināt un pretstatīt tekstā ietverto informāciju;
- atrast tekstā gan tieši, gan netieši izteiktu informāciju;
- atrast un sakārtot noteiktā secībā vai apvienot vairākas tekstā pamatotas informācijas daļas;
- izdarīt secinājumus;
- saskatīt un izprast ironiju, metaforas un humoru;
- saistīt izlasīto ar savu pieredzi un zināšanām.

Lasītprasmes daļā skolēni strādā ar 1–3 tekstiem, kuros kopā ir 1500–2000 vārdu.

Valodas sistēmas izpratnes daļa

Valodas sistēmas izpratnes uzdevumi pārbauda skolēnu valodas kompetenci – spēju un prasmi lietot valodu kā zīmju sistēmu dažādos tekstos, atsevišķos teikumos un vārdos. Valodas kompetence ietver zināšanas un prasmes par:

• tekstu	teksta pazīmes (mērķtiecīgums, veselums, sakarīgums, pabeigtība); teksta temats, galvenā doma, virsraksts; rindkopas; teksta daļas; teksta tipi, valodas stili;
• teikumu	teikuma pazīmes; sintaktiskie sakari teikumā, teikuma locekļi; teikumu iedalījums pēc izteikuma mērķa, emocionālās nokrāsas un gramatiskās uzbūves; pieturzīmju veidi; interpunkcijas normas;
• vārdu	vārda skaniskais sastāvs, vārda rakstiskā forma; vārda sastāvdaļas, vārddarināšana; vārda leksiskā nozīme, vārda daudznozīmība, vārdu krājums, homonīmi, sinonīmi, antonīmi, leksikas slāņi; frazeoloģismi; vārda gramatiskā nozīme, vārda formu veidošana; vārdšķiras; pareizrūnas un pareizrakstības normas.

Rakstīšanas daļa

Rakstīšanas daļā pārbauda prasmi uzrakstīt viedokli (ap 70 vārdu) un pārspriedumu (ap 250–300 vārdu).

Skolēnam jāprot:

- rakstīt pārspriedumu vai jaukta tipa tekstu;
- ievērot teksta daļas (plānveidību, rindkopas, saistījumu starp daļām);
- rakstīt tekstu atbilstoši saziņas situācijai;
- izmantot dažādas sintaktiskās konstrukcijas;
- mērķtiecīgi izmantot dažādu slāņu leksiku un tēlainās izteiksmes līdzekļus.

Jāievēro precīza ortogrāfija un interpunkcija atbilstoši valodas sistēmas izpratnes daļā norādītajām zināšanām un prasmēm. Tomēr eksāmena rakstīšanas daļā liela nozīme ir skolēna spējai brīvi lietot stila līdzekļus.

Mutvārdu daļa

Mutvārdu daļā pārbauda skolēna prasmi veidot monologu par sev nozīmīgu tematu un iesaistīties saziņā ar citiem skolēniem. Mutvārdu daļā netiek vērtētas skolēnu zināšanas par konkrētu tematu, bet gan spējas saturīgi, plānveidīgi izteikties un veidot brīvu saziņu. Runas tematu skolēns izvēlas patstāvīgi. Tam jābūt būtiskam pašam skolēnam vai sabiedrībai, kuru pamato runas laikā.

Kā gatavoties eksāmenam?

Lasīšanas daļa

Lai veiksmīgāk gatavotos lasītprasmes pārbaudei, skolēni var izmantot kādu no turpmāk minētajiem uzdevumu nosacījumiem un jautājumu specifikai atbilstošu lasīšanas veidu.

1. Lasīšana „pa diagonāli”. Šis lasīšanas veids ir saistīts ar prasmi pēc atsevišķiem vārdiem, teikumiem noteikt, vai dotais materiāls interesē (neinteresē) lasītāju.

2. Informacionālā lasīšana. Šādi lasītājs lasa avīzes, caurskata darba dokumentus, citu labi zināmu un saprotamu literatūru.

3. Lasīšana, kas paliek atmiņā. Tās mērķis ir pēc iespējas labāk saprast izlasītā saturu un filozofisko jēgu, kas tajā ir ietverta.

4. Unitārā izlases lasīšana – no grāmatas tiek izlasīts tikai tas, kas svarīgs ir pašam lasītājam vai nepieciešams kaut kāda mērķa sasniegšanai. Šis lasīšanas veids apvieno sevī gan lasīšanu „pa diagonāli”, gan informacionālo lasīšanu.

5. Analītiskā lasīšana – lasīšana ar zīmuli rokās, kas mudina uz tālāku izlasītā analīzi.

6. Kritiskā lasīšana ietver sevī vērtējumu, salīdzinājumu un pārdomas. Šim lasīšanas veidam ir liela nozīme lasītāja personības un pasaules uzskata veidošanās procesos.

7. Distancētā lasīšana ir mākslinieciskas literatūras lasīšana, analizējot tās formu un saturu.

8. Radošā lasīšana – aktīva un radoša izlasītā uztvere.

Lasīšanas daļas uzdevumu piemēri

Prasme	Uzdevuma piemērs
Noteikt teksta galveno domu	<i>Atbildi uz jautājumu!</i> Nosaki teksta galveno domu (tēmu)!
Sekot līdzī autoru spriedumiem	<i>Atbildi uz jautājumu!</i> Kāpēc Guna Zeltiņa raksta, ka Laima Muktupāvela savā radošajā darbībā ir <i>cilvēks orķestris</i> ? Ko ieteic darīt teksta autore, lai lasītājam palīdzētu pārvarēt vārdu <i>kukuržņus</i> ?
Salīdzināt un pretstatīt tekstā ietvertu informāciju	<i>Atbildi uz jautājumu!</i> Kas kopīgs vecajam un jaunajam kalendāram? Kas kopīgs Ausekļa kalendāram un 1910. gadā izdotajam personvārdu sarakstam? Mini trīs pazīmes!
Atrast tekstā gan tieši, gan netieši izteiktu informāciju	<i>Novērtē apgalvojumu!</i> Vulkāns spēj izraisīt dabas stihijas. Jā/Nē <i>Atbildi uz jautājumu!</i> Kāpēc saglabājušies latviskie personvārdi?
Atrast un sakārtot noteiktā secībā vai apvienot vairākas tekstā pamatotas informācijas daļas	<i>Uzraksti, kurā teksta rindkopā iederas teikums: „Attiecīgi braucot pretējā virzienā, varēja nokļūt „pagātnē”.”</i> <i>Izvēlies un uzraksti atbilstošu apakšvirsrakstu!</i> Sērga. Klimats. Medības.
Izdarīt secinājumus	<i>Novērtē apgalvojumu!</i> Vulkāniskās darbības rezultātā radās nokrišņi un ūdenskrātuves. Jā/Nē <i>Atbildi uz jautājumu!</i> Kāpēc raksta autors secina, ka Rīgas centra arhitektūra ir pievilcīga?

Prasme	Uzdevuma piemērs
	Kāpēc var apgalvot, ka A. Lindgrēnei piemītusi pārgalvīga daba? Kāpēc mūsdienās caur Suecas kanālu nevar izbaukt ātrāk kā 1869. gadā?
Saskatīt un izprast ironiju, metaforas un humoru	<i>Atbildi uz jautājumu!</i> Par kuru valodas attīstības tendenci zinātniece izsakās ar ironiju? Izskaidro frāzi: „Viņš pat otra sirdi prot iedezināt.”
Saistīt izlasīto ar savu pieredzi un zināšanām	<i>Atbildi uz jautājumu!</i> Kāpēc daudzus vārdus nevar <i>atdzīvināt</i> aktīvajā leksikā? Paskaidro vārdu savienojumu <i>līdzena valoda</i> ?

Valodas sistēmas izpratnes daļa

Gatavojoties eksāmenam, skolēnam vajadzētu vēlreiz atcerēties tās valodas normas, par kurām mācījies pamatskolā. Valodas sistēmas izpratnes daļā ietvertie uzdevumi pārbauda zināšanas un prasmes ortogrāfijā, interpunkcijā, stilistikā, leksikoloģijā, kā arī lietišķo rakstu veidošanā.

Ortogrāfija

Valodas normas	Piemēri
Vārda sastāvs, ievērojot pozicionālās un vēsturiskās skaņu pārmaiņas	aizkars, apzinīgs, gods, mežs, tev, šuj, nesdams, nojauzdams
Salikteņu pareizrakstība	mežsargs, dzelzceļš, dzelzsbetons
Lietvārdu pareizrakstība un locīšana un lielo sākumburtu izmantojums	mežs, gulta, istaba, Mikum Kļavam Toreiz izdeva laikrakstu „Pēterburgas Avīzes”, bet romāns „Mērnieku laiki” vēl nebija uzrakstīts.
Īpašības vārdu pareizrakstība un locīšana	spilgts, visaukstākais, vissiltākajā
Skaitļa vārdu pareizrakstība un locīšana	tūkstoš deviņsimt/deviņi simti piektais; divtūkstoš/divi tūkstoši četrpadsmit
Vietniekvārdu pareizrakstība	jebkurš, ikkatrs, diez kas
Darbības vārdu pareizrakstība	ceļas/klausāmieš lūzt/lūst salauzts/plēsdams/izplezdamies
Apstākļa vārdu pareizrakstība	nupat/ikreiz/tikko
Prievārdu pareizrakstība	augšpus
Partikulu pareizrakstība	droši vien/tikai
Saikļu pareizrakstība	līdzko/ne tikvien – bet arī

Interpunkcija

Valodas normas		Piemēri	
Vienkāršs paplašināts teikums	Vienlīdzīgi teikuma locekļi	Vienlīdzīgi teikuma locekļi gan bezsaikļa, gan saikļa saistījumā	Koku zari brīkšķot, lūstot nogāzīsies zemē, nevis sveicinās sauli.
		Vienlīdzīgi teikuma locekļi saistījumā ar vispārinošo vārdu	Te drīkst iet visur – uz priekšu, pa labi vai atpakaļ – un priecāties par meža skaistumu.
		Atkārtoti vārdi	Ātri, ātri sameklējām lielus jo lielus čiekurus.
	Savrupinājumi	Pielikuma un tā grupas savrupinājums	Manu draugu Jāni, 12.klases skolnieku, daudzi ciena.
		Apzīmētāja un tā grupas savrupinājums	Kad izeju pļavā, redzu sauli, spožu un baltu.
		Apstākļa un tā grupas savrupinājums	Te, mežā, nav pat taku.
		Divdabja teiciens	Koki ir sastājušies pļavai apkārt un, sauli noķēruši, tur gaismu vidū.
		Plašāka obligāti savrupināma grupa, kuras pamatā ir divdabis	K. Skalbe, rakstīdams, ka jāmacās piedot, dara pasauli labsirdīgāku. K. Skalbem ir taisnība, sakot: „Nekas nesilda tik maigi kā dvēseles saule.”
	Salīdzinājums	Mušķērājs, nesdams medījumu, izskatās kā lidmašīna – neliela, bet spēcīga.	
	Pamata un kārtas skaitļa vārdi	Tas notika 7 dienas pēc 2011. gada pavasara brīvlaika.	
	Iespraudumi	Vakars, šķiet, ir jau tuvu.	
	Iestarpinājumi	F. Bārda (1880–1919) labus vārdus veltījis Vidzemes bērzu birzīm.	
	Paskaidrojošo vārdu grupas	Rakstnieki, piemēram, K. Skalbe, bieži priecājušies par dabas krāšņumu.	
	Partikulu <i>jā</i> un <i>nē</i> atdalīšana	Jā, draugi droši vien jau atpūšas pie jūras.	
	Citas partikulas neatdala	Diemžēl mēs tikai rīt varbūt turp dosimies.	
	Izsaukmes vārdu atdalīšana	Te, lūk, ir mūsu futbola laukums.	
	Uzruna, uzrunas grupa	Ej, dēliņ, pa šo taku līdz krustcelēm! Mīļo māsiņ, palīdzi! Vai tu zini ceļu uz pili? Vai tu, brāl, zini savu ceļu?	
	Tiešā runa un citāts	„Tagad aizsals upes un ezeri,” tu tad nodomā, „jo ziema ir pie durvīm.” Rainis ir rakstījis, ka „pastāvēs, kas pārvērtīsies”.	
	Teikuma beigu pieturzīmes	Kāds skaistums! Cik tālu ir upe? Mēs ejam tālāk.	

		Valodas normas	Piemēri
salikts teikums	Salikts sakārtots teikums	Saikļa un bezsaikļa saistījumā	Jēcis ar Emmu pa to laiku jau cīnās pie pirts dīķa, (un) viņš saķer meitu ap vidu un paceļ uz rokām.
		Dažādas konstrukcijas saliktā sakārtotā teikumā	Izejot pagalmā, saule pielej meitenes acis ar sarkanu mirdzumu, bet sirdī atkal atgriežas viss labais – vecais prieks un atmiņas par piedzīvoto.
		Salikta sakārtota teikuma beigu pieturzīme	Viņa domā par nākotni, bet, ak, cik līdz rudenim vēl tālu!
	Salikts pakārtots teikums	Salikts pakārtots teikums	Tad, kad Nate paķer otru spaini, no istabas izsteidzas Ārijs ar Dainu.
		Vienlīdzīgi palīgteikumi	Kad saimniece ar Emmu ir izslaukušas govis un saime paēdusi vakariņas, abas iet laukā.
		Dažādas konstrukcijas saliktā pakārtotā teikumā	Tuvojoties vasarai, puisis ar meitu iekārtojas klētī un jūtas kā divi jauni putni, kas sākuši vīt savu kopējo ligzdu.
		Salikta pakārtota teikuma beigu pieturzīme	Jēcis grib zināt, kāpēc Emma gražojas. Nedomā, ka svešs cilvēks tevis dēļ lauzīs kaklu!
	Jaukts salikts teikums	Jaukts salikts teikums	Saule vēl kavējas virs mežu galiem, kad gani atver aploka kārtis, un tad govis atgriežas caur gatvi mierīgas un paēdušas.
		Dažādas konstrukcijas jauktā saliktā teikumā	Rumulētāji neskatās, kam ūdens trāpa acīs, viņi tikai lej un lej, bet bērns nokrīt smiltīs, sākdam skaļi raudāt.
		Jaukta salikta teikuma beigu pieturzīme	Vakarā bija jau pavisam silti, es pat sāku domāt, vai rīt varēšu iet jau peldēties.

Stilistika

		Valodas normas	Piemēri
Morfofilistika	Priedēkļu izvēle	sajūta/izjūta	
	Piedēkļu izvēle	skolnieks/skolēns, dzērājs/dzērējs	
	Vienskaitlinieku un daudzskaitlinieku nozīme	rūpe/rūpes	
	Noteiktā un nenoteiktā galotne	mana mīļa labā draudzene	
	Salīdzināmās pakāpes	ir labāks nekā/nav labāks kā	
	Vietniekvārdi <i>tas</i> un <i>viņš</i>	Viņš ir mans draugs. Tas nenotiks.	
	2. personas nemotivēts lietojums	Grāmatu izlasījis, tu sāc to pārdomāt.	
	Nemotivēts vietniekvārdu lietojums	Šo pārspriedumu rakstīšu par šādu tematu.	
	Daudzuma apzīmējums kopā ar lietvārdu ģenitīva locījumā	simts draugu; pāris ienaidnieku; tase kafijas	

	Valodas normas	Piemēri
	Īstenības un pavēles izteiksmju daudzskaitļa 2. personas lietojums	pieceļaties/piecelieties
	Darbības vārdu laiku pareizs izmantojums	Kur ir Aldis? – Es viņu neredzēju (= neesmu redzējis).
	Vēlējuma izteiksmes nemotivēts lietojums	Gribētu rakstīt (= rakstīšu) par savu pieredzi.
	Vajadzības izteiksmes nemotivēts lietojums	Katram kalnietim jābūt ēzelim (= vajag ēzeli).
	Divdabju pareiza izvēle	Ienākdams (= ienācis) zēns apsēdās.
	Vārdformu gramatiski un stilistiski pareizs izmantojums	jālasa grāmata/vairāk draugu/ir lielāks nekā/nav mazāks kā Ingus Priede/Ingum Priedem Inga Priede/Ingai Priedei nākat/nāciet! Pirms mācieties (= mācāties), izlasiet!
Leksikostilistika	Vienas saknes vārdu atkārtotāšanās	Iegājām mežā. Mežā ieraudzījām stirnu.
	Atbilstošas nozīmes vārda izvēle	savāds/citāds; ka/kad
	Literāra sinonīma lietojums (žargonismi, barbarismi, vulgārismi)	smuki/skaisti; senči/vecāki; ok/labi
	Stilam neatbilstoši gleznaini pārspīlējumi	Dārzā sagrābām rudens lapu zeltu.
Sintagmostilistika	Vārdu formu pareizs pārvaldījums	pāris draugi (= draugu) jāuzaicina
	Vārdu formu pareizs saistījums ar prievārdu	dēļ drauga (= drauga dēļ) rakstīt uz datora (= ar datoru)
	Pārāk plaša apjoma teikumi, kurus vēlams sadalīt atsevišķos, un liekvārdība	Artura atsvešinātība jau parādās tad, kad viņš uzzina, ka ir vienīgais latvietis uz salas, arī vientulība viennozīmīgi ir jāpiemin, jo, ja cilvēku atgrūž un citi izturas ar riebumu pret viņu, kā, piemēram, Juhans pret Arturu, ir slikti.
	Labskaņas traucējumi	Saka, ka kāds esot ienācis telpā.
	Teikuma daļu nemotivēta nodalīšana	Ka diena bijusi jauka.
	Palīgteikuma novietojums	Meitene uzvilka kleitu ar punktiņiem, kas bija par garu.
	Teikums nelōģisks kopumā	Sprīdītis mīlēja Lienīti, bet arī vecmāmiņa nebija peļama.

Valodas sistēmas izpratnes daļas uzdevumu piemēri

Ortogrāfijas un stila kļūdu labošanas uzdevums

Lasi teikumus! Ar „X” ailē „Pareizi” atzīmē teikumus, kuros nav ortogrāfijas kļūdu! Kļūdaini uzrakstītos vārdus nosvīturo un ailē „Labojums” uzraksti pareizi!

Teikumi	Pareizi	Labojums
0. Šī izstaba ir vissaulainākā.		istaba
00. Pašreiz laukā līst.	X	
1. Pļāvēji ik pa brīdim tramīgi skatās augšup, kur pa visu plašo debess jumu lēnā gaitā virzas tumši mākoņi.		
2. Atrasdamies tepat, vīrs cilvēku galvām, mākoņi it kā apspriežas savā starpā.		
3. Sena gudrība vēsta: „Kas lokās, tas nelūst.”		
4. Birzstalas viņā malā bija diža liepa, kuras zaros biju ietaisījis sev ērtu sēdekli.		
5. Reiz gadījās nelaime – saņņodams pazaudēju savas vienpadsmit govīs.		
6. Ziedēšanas laikā velti vis liepā nesēdēju, bet čakli jo čakli lasīju ziedus tējai.		
7. Pulkstens rādīja trīs, un dzelzceļa stacijā bija liela rosība.		
8. Jaunlatviešu periodiskajam izdevumam „Pēterburgas Avīzes” izdots tikai 131 numurs.		
9. Visā Latvijas teritorijā ir piemērota augsne rudzu audzēšanai.		
10. Kopā sanāca patiesi prāva kaudze.		

Teikumu veidošanas uzdevums, ievērojot piedāvātos noteikumus

Veido teikumus, ievērojot nosacījumus!

1. Iesaisti saliktā pakārtotā teikumā vārda formu **jālasa** saistījumā ar vārdu **žurnāls!**

2. Iesaisti saliktā sakārtotā teikumā vārdu **vairāk** saistījumā ar vārdu **prieks!**

3. Iesaisti vienkāršā paplašinātā teikumā vārdu **jeb!**

Darbības vārda formu ievietošanas tekstā uzdevums

No darbības vārda nenoteiksmes veido nepieciešamo formu un ieraksti to tekstā!

Neganta vētra _____ ¹ un _____ ² plosās silā, <i>daļ.lok.divdabis</i> <i>daļ.lok.divdabis</i>	elst, pūst
gāžot ārā kokus ar visām saknēm. _____ ³ , ka tie ir zaudējuši <i>īst.izt.vienk.tag.</i>	likties
cīņas sparū un padevīgi _____ ⁴ acīs liktenim. <i>īst.izt.vienk.tag.</i>	raudzīties
Visapkārt dzird zarus _____ ⁵ . Sīkos, _____ ⁶ koku <i>nelok. divdabis</i> <i>c.k. pag. divdabis</i>	lūzt, nolauzt
zarus vējš, _____ ⁷ pa gaisu, aizsviež tālu projām. <i>daļ.lok.divdabis</i>	nest
Izbiedētajai radībai _____ ⁸ , ka tas censtos visu, kas _____ ⁹ . <i>īst.izt.vienk.tag.</i> <i>īst.izt.vienk.tag.</i>	izskatīties, turēties
pretim, noslaucīt no zemes virsas.	
Vēl daudz koku _____ ¹⁰ , ja vētra turpinātos. Debesis <i>vēl.izt.vienk.tag.</i>	nolūzt
_____ ¹¹ , un daba it kā uzelpo, _____ ¹² , ka <i>īst.izt.vienk.tag.</i> <i>daļ.lok.divdabis</i>	noskaidroties, just
bargajam pārbaudījumam pienācis gals.	

Pieturzīmju ievietošanas uzdevums

Saliec tekstā trūkstošās pieturzīmes!

1. Tikai teltis met veldzējošu ēnu uz cilvēkiem kurus kveldē Ēģiptes spēcīgie saules stari.
2. Franču diplomāts Ferdināns de Lesepps 1805–1894 ar asu cirtieni iecērt kapli smiltīs un šo svinīgo brīdi viņš ir gaidījis 27 gadus.
3. Tas ka Lesepps kanāla sākumam bija izvēlējis tieši Vidusjūras piekrastes joslu liecināja vien to cik neprātīgs bija viss šis projekts.
4. Lai iztēlotos šajā vietā paceļamies plaukstošu ostas pilsētu bija nepieciešama ļoti dzīva fantāzija.
5. Finansējumu kanāla celtniecībai francūzis Lesepps pārdodot projekta akcijas bija sagādājis pats.
6. Darbi uzņēma apgrīzējumus tikai tad kad Ferdināns de Lesepps Suecas kanāla projekta virzītājs pasūtīja divas lielas iekārtas ar kurām varēja vārtīt un destilēt jūras ūdeni padarot to dzeramu.
7. Uzcēla bāku un jūrā aizvien tālāk iestiepās mols un krastā veidojās pilsēta.
8. Šeit slējās mājas kurās dzīvoja eiropieši un teltis kurās mitinājās arābu strādnieki.
9. Pēc kāda laika kad Portsaidā ieradās aizvien vairāk strādnieku viņi sāka rakt kanālu aizvadot dzeramo ūdeni līdz pilsētai un papildinot dārgā un ne sevišķi labā destilētā ūdens krājumus.
10. Inženieri apgalvoja ka visvieglāk kanālu uzbūvēt sekojot dabiskajiem padziļinājumiem apvidū un ka tā gultnei vajadzētu iet cauri ezeram.

(Pēc Iba Salomona.)

Tukšo vietu aizpildīšanas uzdevums

Aizpildi pārveduma orderi, izmantojot zināmo informāciju!

Mikus Mende, kurš šogad mācās Murjānos un dzīvo dienesta viesnīcā A. Kalniņa ielā 4, skolā vēlējas iegādāties Lielbritānijā izdotu mācību grāmatu angļu valodas gramatikas apguvei. Tās cena – Ls 16,40. Viņam tik daudz naudas nebija, tāpēc Mikus piezvanīja krusttēvam Artūram Finksam, kurš dzīvo Rīgā, Brīvības ielā 68–14, un lūdza pārskaitīt naudu pa pastu, lai varētu grāmatu nopirkt. Krusttēvs šā gada 15. aprīlī devās uz tuvāko pasta filiāli un saņēma pārveduma orderi aizpildīšanai, lai nosūtītu krustdēlam naudu.

PĀRVEDUMA ORDERIS	
iemaksai skaidrā naudā	
Summa Ls 16,40	
(_____)	_____ <i>santīmi</i>
(summa vārdiem)	
Adresāts	_____
	(vārds, uzvārds datīvā)
Adrese	_____
	_____, LV-2020
Iemaksas mērķis <i>Naudas pārvedums</i>	
Maksātājs	_____
	(vārds, uzvārds nominatīvā)
Adrese	_____
	_____, LV-1010
Datums _____ / _____ / _____ /	
DD MM GGGG	

Strukturēts uzdevums

Anna Klints mācās Priedulas pamatskolas 9. klasē. Priedulas pamatskolas direktoru sauc Paulis Dzērve.

22. maijā, dodoties uz skolu, Anna sastapa tūristu grupu, kura lūdza palīdzēt atrast viesnīcu. Viņa ceļotājiem palīdzēja, bet nokavēja pirmo mācību stundu.

Meitenei jāuzraksta paskaidrojums skolas direktoram. Palīdzī viņai to izdarīt!

Rakstīšanas daļa

9. klases latviešu valodas eksāmenā rakstīšanas daļā skolēni raksta pārspriedumu (300–350 vārdu). Rakstīšanas daļā vērtē arī viedokli (50–70 vārdu), kuru veic lasīšanas daļā, paužot savus uzskatus par problēmām kādā no izlasītajiem tekstiem.

Rakstīšanas daļā pārbauda prasmi

- rakstīt pārspriedumu un viedokli;
- ievērot teksta daļas (plānveidību, rindkopas, saistījumu starp daļām);
- rakstīt tekstu atbilstoši saziņas situācijai;
- izmantot dažādas sintaktiskās konstrukcijas;
- ievērot ortogrāfijas un interpunkcijas normas;
- mērķtiecīgi izmantot dažādu slāņu leksiku un tēlainās izteiksmes līdzekļus;
- brīvi rīkoties ar stila līdzekļiem.

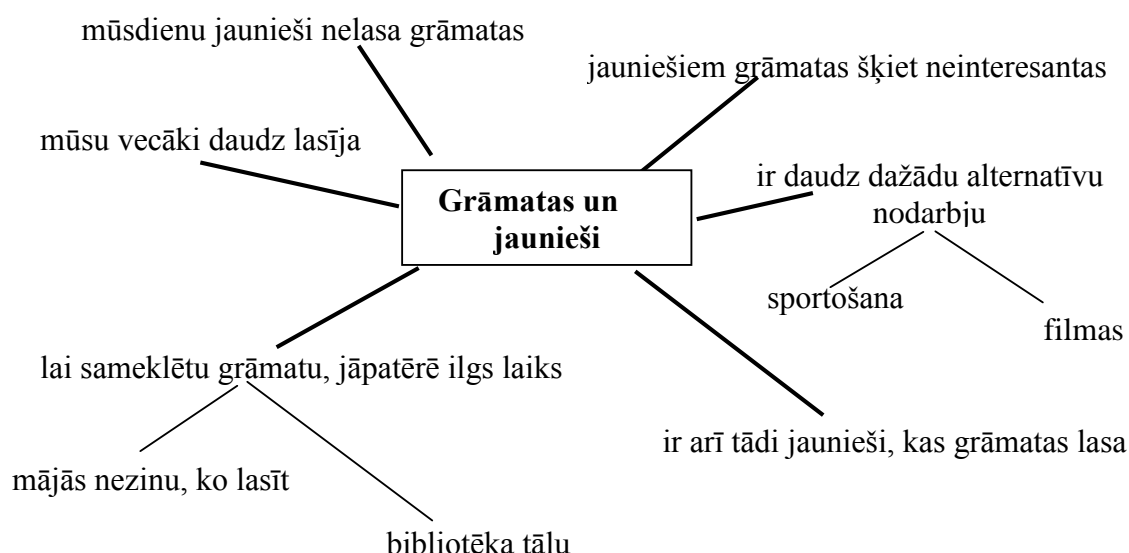
Pārspriedums un tā vērtēšana

Pārspriedumam tiek piedāvāti 2–3 temati. Skolēns izvēlas rakstīt par vienu no tiem. Nepieciešams rūpīgi pārdomāt, kuru no tematiem izvēlēties. Ne vienmēr šķietami visvieglākais temats tāds arī izrādīsies. Lietderīgi ir uzdot sev jautājumus:

- Par kuru no tematiem man ir visvairāk ko teikt?
- Ko īsti es gribu pateikt ar šo darbu (kāds ir domraksta mērķis)?
- Vai man ir vismaz trīs apgalvojumi par šo tēmu, lai varētu pārspriedumu izvērst?
- Kādus argumentus un faktus varēšu izmantot?
- Ko no savas pieredzes varu piebilst, rakstot par izvēlēto tematu?

1. Pirms darba uzsākšanas ieteicams veidot uzmetumu (plānojumu, skici) šim nolūkam paredzētajā vietā.

- Viens no uzmetuma veidiem ir **domu karte** jeb „zirneklis”. Piemēram, domu karte tematam „Grāmatas un jaunieši”:

- Uzmetumam paredzētajā vietā iespējams uzdot sev **jautājumus**, kas atvieglo pārsprieduma (šajā gadījumā par tēmu „Grāmatas un jaunieši”) veidošanu.
 - Kāpēc es uzskatu, ka par šo tēmu jārunā?
 - Vai mūsdienu jaunieši brīvo laiku izšķiež nelietderīgi?
 - Kuri jaunieši tomēr lasa?
 - Kādas grāmatas jaunieši parasti izvēlas?
 - Vajag vai nevajag lasīt grāmatas?
 - Ko par grāmatu lasīšanu domā mani klasesbiedri?
- Iespējams veidot arī īsu, neizvērstu **plānu**.
 1. Mani uzskati par grāmatu lasīšanu.
 2. Jauniešiem grāmatas interesē (neinteresē).
 3. Mani draugi un grāmatas.
 4. Grāmatas skolā.
 5. Es iesaku izlasīt.
- Darbu atvieglo arī **tēžu** veidošana.
 1. Jaunieši, kuri lasa, grib būt gudrāki un papildina savu vārdu krājumu, kas palīdz izteikties. Tie, kuri nelasa, par to nedomā.
 2. Mūsdienu tehnoloģijas, lai arī cik ātri tās attīstās un pilnveidojas, nespēj aizstāt grāmatas, jo emocijas, ko rada literatūra, nevar aizstāt dators.
 3. Interese par grāmatu lasīšanu nerodas pati, visbiežāk tā ir tādiem skolēniem, kuriem bērnībā priekšā lasītas pasakas vai bērnu grāmatas.
 4. Daudzi jaunieši grāmatas lasa tāpēc, ka tās liek skolā lasīt. Paši par lasīšanu viņi neinteresējas.
 5. Atbildi uz jautājumu, vai es piederu pie lasošajiem, joprojām neesmu atradis.
- Iespējamās arī citas formas, kuras tiek izmantotas pārsprieduma uzmetuma veidošanā.

2. Kad pārsprieduma saturs izplānots, var rakstīt pašu darbu.

- Ievadā jāatsaucas uz tematu un jāpamato, par ko domrakstā tiks rakstīts un kāpēc tas ir svarīgi (piemēram, autoram, kādai cilvēku grupai, sabiedrībai). Ievadu ieteicams rakstīt vienā rindkopā. Nevajadzētu ievadu strukturēt no vispārpieņemtām frāzēm vai pateikt to, kas jau tāpat ir labi saprotams, piemēram, *ievadā es rakstīšu par.../es izvēlējos šo tematu...*
- Darba galvenā daļa jeb iztīrājums sastāv vismaz no trim rindkopām – trim pamatdomām, kurās atklāsies tas, kas plānots uzmetumā. Viedoklis ir jāpamato ar piemēriem un faktiem. Rindkopām jābūt savstarpēji saistītām, proti, iesākot jaunu domu, vajadzētu būt sasaistei ar iepriekšējā rindkopā pausto. Arī šajā daļā nevajag izmantot frāzes un vispārpieņemtus uzskatus. Tā kā pārsprieduma autors pauž **savas domas un savu viedokli**, nevajag visu laiku tekstā atgādināt: *es domāju, es uzskatu, man liekas*. Nevajag vērsties arī pie kāda nevienam nezināma cilvēka, pārspriedumā lietojot 2. personas vietniekvārdus *tu* vai *jūs*.
- Nobeigumā, kas veido darba pēdējo rindkopu, nepieciešami secinājumi par iztīrājuma daļā minētajām domām, atgriežoties pie ievadā pieteiktās tēmas. Nobeigums – tās ir galvenās atziņas, kas gūtas, domājot, vērtējot un analizējot tematu.

Rakstu darbā nepieciešams:

- katru domu sākt jaunā rindkopā ar atkāpi no lapas malas;
- ievērot darba kultūru (rokraksts, svītrojumi, drukāto burtu lietošana);
- rakstīt tikai ar pildspalvu (nedrīkst izmantot korektoru un zīmuli).

3. Vērtēšanas kritēriji.

Pārspridums tiek vērtēts pēc noteiktiem kritērijiem: **saturs, teksta uzbūve, stils, ortogrāfija, interpunkcija.**

Saturs

Lai iegūtu maksimālo vērtējumu (piecus punktus), mērķtiecīgi jāatklāj temats. Nozīmīgi ir autora spriedumi, secinājumi, atzinumi, viedoklis un domas. Uzmanība jāvelta arī spējai ieinteresēt lasītāju un rakstītāja individualitātes izpausmēm – personīgajai attieksmei. Pamatojumam izmantoti fakti. Tie ir precīzi.

Četrus punktus iespējams saņemt tad, ja spriedumiem, kaut arī tie ir patstāvīgi, pietrūkst loģiska pamatojuma. Izmantoti fakti, tajos iespējamās nelielas neprecizitātes. Satura atklāsmē pietrūkst mērķtiecības.

Ja darbā vērojams temata sašaurinājums vai paplašinājums, skolēns par saturu saņem trīs punktus. Šādu vērtējumu skolēns saņem arī tad, ja spriedumi veidoti kā apgalvojumi, bet nav pamatoti vai arī pamatojumam pietrūkst loģikas. Fakti izmantoti, bet tie tekstā loģiski neiekļaujas – nav iederīgi.

Divus punktus skolēns saņem tad, ja darbā nav patstāvīgu domu – pārspridums veidots no frāzēm. Šāds ir arī vērtējums, ja tematam un izteiktajiem apgalvojumiem ir maz savstarpējas saistības, ja vērojama nemitīga domas atkārtotāšanās vai skolēns izsaka pretrunīgu viedokli. Ja skolēns veidojis vēstījumu vai aprakstu pārspriduma vietā, arī tad darba saturs vērtējams ar diviem punktiem. Fakti nav, vai arī tajos ir kļūdas.

Vienu punktu par saturu skolēns saņem par pārspīlētu un nepamatoti emocionālu stāstījumu vai pārlieku vienkāršotu temata izpratni – vulgarizāciju.

Teksta uzbūve

Teksta uzbūve ietver loģisku, sakarīgu, mērķtiecīgu domraksta virzību, izplānotu saturu, kurā saprotams ir trīsdaļīguma princips (ievads, iztirzājums, nobeigums), ievērotas rindkopas, tās saturiski saistītas un samērīgas. Par šādu darbu skolēns saņem piecus punktus.

Ja, veidojot pārspridumu, tiek izpildīti visi iepriekšminētie kritēriji, tomēr pietrūkst saistījuma starp atsevišķām rindkopām, skolēns saņem četrus punktus.

Trīs punktus skolēns saņem, ja pārspridumā kāda no daļām (ievads, iztirzājums, nobeigums) veidota nesamērīgi plaša vai pārāk īsa, nav pāreju starp plāna punktiem. Daļījums rindkopās ievērots tikai daļēji.

Ja darbs nav plānveidīgs, tam trūkst kādas no daļām vai arī nav veidotas rindkopas, skolēns saņem divus punktus.

Skolēns saņem vienu punktu, ja domas izteiktas haotiski un nav ievēroti tekstveides principi.

Stils, ortogrāfija, interpunkcija

Vērtējot skolēna darbu, uzmanība tiek pievērsta noteiktām stila kļūdām (*skatīt „Valodas sistēmas izpratnes daļā” iekļautās prasmes*).

Ja darba apjoms ir mazāks par 150 vārdiem, stila, ortogrāfijas un interpunkcijas kļūdas tiek vērtētas pēc šīs tabulas:

Punkti	Stils	Ortogrāfija	Interpunkcija
3	1	0	1
2	2–3	1	2
1	4–5	2	3
0	6...	3...	4...

Pārsprieduma vērtēšanas kritēriji (25 punkti)

Kritēriji Punkti	Saturs	Teksta uzbūve (plānojums)	Valoda (pieļaujamais kļūdu skaits)		
			stils	ortogrāfija	interpunkcija
5	Temats mērķtiecīgi atklāts. Saturs pilnībā atbilst tematam. Patstāvīgi un pamatoti spriedumi. Pamatojumam izmantoti fakti. Atklājas rakstītāja personīgā attieksme. Spēj ieinteresēt lasītāju.	Loģiski secīgi izkārtotas daļas. Darbam mērķtiecīga virzība, loģisks plānojums, trīsdaļīga uzbūve. Ievērots dalījums rindkopās, tās ir saturiski saistītas.	1	0	1
4	Saturs atklāts atbilstoši izteiksmes stilam un uzdevuma nosacījumiem. Patstāvīgi spriedumi, nepietiekami pamatoti. Izmantotajos faktos ir nelielas neprecizitātes. Satura atklāsmē pietrūkst mērķtiecības.	Loģiski secīgi izkārtotas daļas. Ievērots dalījums rindkopās. Vietām nav saistījuma starp tām.	2–3	1	2
3	Temata paplašinājums vai sašaurinājums. Spriedumi veidoti kā apgalvojumi, tie netiek pamatoti vai arī apgalvojumam trūkst loģikas. Fakti izmantoti, bet tie tekstā loģiski neiekļaujas.	Nesamērīgs daļu apjoms. Daļēji ievērots dalījums rindkopās. Vietām trūkst saistījuma starp tām.	4–5	2	3
2	Izteiktās domas frāžainas, nepamatotas. Ir vēstījums vai apraksts bez pārsprieduma elementiem. Domas atkārtojas. Viedoklis ir pretrunīgs. Fakti nav vai arī tajos ir kļūdas.	Darbs nav plānveidīgs/nav dalījuma rindkopās.	6–7	3	4
1	Nepamatoti emocionāls stāstījums bez pārsprieduma elementiem. Temata vulgarizācija. Domas daļēji atbilst tematam.	Nav ievēroti tekstveides principi. Domas izteiktas haotiski.	8–9	4	5
0	Saturs neatbilst tematam.	Tekstā paustā doma nav uztverama. Rokraksts grūti salasāms.	10...	5...	6...

Skolēnu rakstīšanas daļas (pārsprieduma) atbildes, vērtējumi un komentāri

Grāmatas un jaunieši.

Mūsdienās šī tēma ir viena no svarīgākajām, it īpaši skolā. Manuprāt, jaunieši un grāmatas ir neatraujami viens no otra, lai gan paši jaunieši domā citādi.

Grāmatas ir ļoti nepieciešamas skolā. Skolā izmanto gan mācību grāmatas, gan literārās grāmatas, piemēram, romānus, stāstus, pasakas. Bet galvenā skolā ir mācību grāmata. Bez tās skolēni nevarētu pilnvērtīgi mācīties, jo tikai ar skolotāju zināšanām ir par maz. Bieži vien jauniešiem liek izlasīt kādu romānu, un pēc tam to atstāt, tādā veidā mācību procesā izmanto arī citas grāmatas. Skolā jaunieši pret grāmatām izturas nelaipni, viņiem, protams, nepatīk tās lasīt, bet piespiedu kārtā tas jādara. Ārpus skolas jaunieši vispār grāmatas pat never vaļā, jo viņi nesaprot, kādēļ tas vajadzīgs. Taču katra grāmata (ne mācību) ietver sevī noderīgu, jauniešiem it īpaši, informāciju.

Arī man ir negatīva attieksme pret mācību un literārajām grāmatām. Kā jau vairumam jauniešu, arī es nesaskatu iēgu tās lasīt, lai gan zinu, ka tas var man palīdzēt attīstīt valodas lietojumu un vārdu krājumu. Tomēr, neskatoties uz manu attieksmi pret grāmatām, es esmu izlasījis diez gan daudz grāmatu gan piespiedu kārtā, gan brīvprātīgi to darot. No visām izlasītajām man visvairāk ir patikusi grāmata par Hariju Poteru.

Pasaulē ir ļoti daudz grāmatu: stāsti, pasakas, piedzīvojumu romāni, kriminālromāni, u.c. Es uzskatu, ka pasaulē visvairāk lasītās, vispopulārākās varētu būt pasakas, jo to apjoms nav liels un jauniešiem tādas tēmas varētu patikt.

Lai gan ļoti daudziem jauniešiem nepatīk lasīt grāmatas, man liekas, ka to tomēr vajadzētu darīt, lai attīstītu savu valodu. Grāmatas ļoti palīdz jauniešiem saprast gan dzīves situācijas, gan dažādu notikumu sekas.

Vērtējums

Skolēnu darbos **tumšākā krāsā** ir izcelti vārdi, kuros ir ortogrāfijas kļūdas, ar dubultsvītru pasvītrotas interpunkcijas kļūdas, ar vīlnotu svītru – stila kļūdas.

Saturs	Teksta uzbūve	Stils	Ortogrāfija	Interpunkcija	Kopā
2	3	0	4	4	13 punkti
Vērojama domas atkārtošana. Bieži izskan frāzes. Tikai viens konkrēts fakts (pieminēta grāmata par Hariju Poteru).	Trūkst plānveidības, nav pāreju starp rindkopām.	11 kļūdas	1 kļūda	2 kļūdas	

„Dzīve būtu nepanesama, ja cilvēks nesapņotu.” (A. Franss)

Cilvēka dzīve būtu pavisam savādāka, ja viņš nekad nesapņotu, jo cilvēka sapņi veidojas no paša cilvēka vēlmēm, kuras var piepildīt tikai viņš pats, ja vien patiešām to grib.

Parasti cilvēks sapņo par lietām, īpašībām, parādībām un to, kā viņš šīs lietas vai īpašības varētu iegūt. Sapņi palīdz cilvēkam tiekties pēc tā, ko viņš vēlas. Sapņi ir ļoti svarīgi cilvēka dzīvē, sapņi ir vajadzīgi cilvēka dzīves plānošanā un veidošanā.

Lietas, kuras cilvēks iztēlojas, cilvēkam ir nepieciešamas vismaz sapnī, lai cilvēks varētu pasapņot un padomāt, kā būtu ja viņa sapnis piepildītos, lai būtu mērķis, pēc kā tiekties.

Cilvēki mēdz sapņot arī miegā. Ļoti bieži cilvēkiem rādās murgi, jo viņus kaut kas nomāc, piemēram, strīdi, darbs un ģimene. Arī bez šiem sapņiem cilvēka dzīve būtu nomācoša un nepanesama.

Ir cilvēki, kuriem ļoti patīk pabūt vienatnē, klusumā, apdomājot domas un pasapņojot par sev svarīgām lietām. Katra cilvēka sapņi ir atkarīgi no viņa interesēm, hobijiem un vajadzībām, jo cilvēks sapņo, bet **nezin** veidu, kā savu sapni piepildīt.

Vajadzības ir visu sapņu pamats. Cilvēkam patīk tiekties pēc visa tā, kas viņam nav, bet gribētu iegūt īpašumā sev. Cilvēks sapņo par dārgām mašīnām, lielām mājām, uzņēmumiem, sev izdevīgām cenām. Manuprāt, mūsdienās cilvēks visvairāk sapņo par sev atbilstošu darbu ar pietiekami labu algu, jo krīzes dēļ ir ļoti daudz bezdarbnieku.

Dzīvē cilvēki cenšas savus sapņus piepildīt, lai būtu apmierināti un laimīgi. Sapņi taču ir cilvēka mērķi. Mērķi palīdz piepildīt sapņus. Ja cilvēks nesapņotu, viņš nezinātu, pēc kā tiekties. Katram ir savs sapnis, ja tāds nebūtu, cilvēki būtu īgni, bet varbūt arī nē, jo cilvēks dzīvotu tikai ar to, ko dzīve viņam sniedz. Nebūtu sapņu, nebūtu daudz problēmu.

Cilvēks nevar dzīvot bez sapņiem, katram ir jātiecas un jāmēģina piepildīt savus sapņus un mērķus. Bet cilvēks ar savu sapni būs daudz laimīgāks nekā cilvēks bez sapņiem, mērķiem. Sapņi rada prieku un smaidu. Kad sapnis piepildīts, cilvēks jūtas gandarīts par sasniegto, jo viņš ir ieguvis un piepildījis savu, iepriekš nepiepildāmo sapni. Cilvēka dzīve bez sapņiem ir nepanesama, jo sapņi ir cilvēka dzīves piepildījums.

Vērtējums

Saturs	Teksta uzbūve	Stils	Ortogrāfija	Interpunkcija	Kopā
2	4	1	4	4	14 punkti
Autors ir pretrunā ar sevi, jo apgalvo, ka sapņot vajag, sapņi ir mērķi, bet tālāk tekstā runā par to, ka nebūtu sapņu, nebūtu problēmu.	Nesamērīgs daļu apjoms – sākuma daļā katrs teikums savā rindkopā. Starp rindkopām bieži vien nav saistījuma.	9 kļūdas	1 kļūda	2 kļūdas	

Mans laiks.

Es melošu, ka man nav laika. Patiesībā ir. Pārpārēm. Groziem un maisiem. Mans laiks ir kā bezgalīgs lietus, kā spalgs modinātāja zvans un kā bērna smiekli. Mans laiks ir tikai mans. Nevienš to nevar man nozagt vai izņemt tam baterijas. Tas ir tikpat droši, cik apmaldīties miglā, ielikt lādītē salnu vai paturēt rokā radiatoru siltumu.

Mans laiks ir trejāds. Telpas. Skaistais. Punktuālais.

Telpas laiks. Manējais ir sarežģīts. Kari. Vētras un orkāni. Slimības. Ik pa brīdim pat jānotrauš asara, ka neko nevaru mainīt – nespēju šo laika šķautni notīrīt. Ir savādi dzīvot laikā, kad šķiet, ka tas pats kož sevi no astes. Mani tas mulsina. Laiks nesaka – lūdzu. Arī neatvainojas. Tikai mauc uz priekšu kā buldozers naktī, neievērojot tiesību kodeksus, miera paktus un robežas. Telpas laiks ir gadsimta tumšais punkts. Tāds pleķītis, kuru pat ar Comet nenopucēs nost.

Skaistais laiks. Mans. Tas ir, kad klusās novembra salnas pārvēršas sniegā. Kad lietus čabinās gar skārda palodzi un aicina mani skraidīt pa peļķu noklātām ietvēm. Brīži, kad krīt zvaigznes, ar asti aizķerot nākamās. Ir skaisti, kad smaržo pēc lietus un mati saskruļļojas no mitrā rīta. Vai arī tad, kad saules noskūpstītā seja uzzied ar vasaras raibumiem deguna galā. Skaistais laiks ir tad, kad pazūd telpas laiks. Tā vienkārši – hops – , un sirds sitas savādāk.

Un ir vēl viens. Punktuālais laiks. Pa nodaļām sadalītais un parakstītais. Tā, kura parasti nav. Tas, ko cilvēki vēlētos nopirkt paciņās pa trīs. Punktuālisms, kuru taupa, žņaudzas un nicina. Minūtes garums ir atkarīgs no tā, kurā tualetes durvju pusē tu esi. Stundas garumu ietekmē nākamajā stundā sagaidāmais. Skudriņas vēderā vai skaļš NĒ neko nemaina. Tie ir blakusefekti. Gadi skrien kā stirnas. To apjēdz dzimšanas dienās un izlaidumos. Mans punktuālais laiks? Izlaists no krātiņa, tas brāžas riņķī un apkārt. Noskrējies tas ilgi guļ, lai pēc brīža brāztos atkal un ņemtos kā nelabais. Ar viņu ir tāpat kā ar bitēm – nekad neko nevar zināt. „Ņem dūmu miglotāju,” jūs teiksiet. Labi, es ņemšu. Bet man nav aizsargtērpa, kas pasargātu no dzēlieniem. Es arī neizskatos pēc maza mākonīša. Bet tik un tā es mīlu savu punktuālo laiku, lai cik dienu plānotāju ik gadu neaizietu.

Vērtējums*

Saturs	Teksta uzbūve	Stils	Ortogrāfija	Interpunkcija	Kopā
5	5	4	5	5	24 punkti
Kaut arī darbs ir māksliniecisks, tajā izmantoti pārsapņemas elementi. Fakti, kuri balansē uz frāžainības robežas, tomēr organiski iestrādāti tekstā.		3 kļūdas			

*Māksliniecisku domrakstu (jaunrades darbu) ieteicams rakstīt tikai tad, ja ir pārliecība, ka tas patiešām izdosies. Ja šāda veida darbā nav pārsapņemas elementu, tad to nevērtē.

„Darbs ir prieka tēvs.” (Voltērs.)

Darbs rada prieku, ja tu to dari ar atdevi un no visas sirds. Darbs, tā ir neatņemama dzīves daļa. Par ko izvēlamies kļūt, tā ir mūsu pašu izvēle, bet jāklausa savai sirdsbalsij. Kāds ir tavs aicinājums? Vai gribi kļūt par policistu, ugunsdzēsēju, automehāniķi vai varbūt par prezidentu?

Daudzi mūsdienās izvēles tādus darbus kuri pašiem nemaz nepatīk, viņi strādā tikai, lai pelnītu vairāk naudas. Bet tas nenes nekādu prieku. Tu atgriezies mājās noguris, kašķīgs un īgns pēc garās darbadienas un tā tu sabojā garastāvokli arī sev tuvajiem cilvēkiem.

Ir cilvēki, kas klausā savai sirdsbalsij un izvēlas amatu, kas nes prieku un gandarījumu. Kaut gan šis amats varbūt nenes tik lielu pelnu kā, piemēram, tāds kas nestu lielākus iztikas līdzekļus, tomēr dara prieku un laimi. Tu nebojā garastāvokli apkārtējiem cilvēkiem, un dari laimīgus līdzcilvēkus.

Es, sešpadsmit gadus vecs jauniešs, piemēram, uzskatu ka tomēr jāklausa savai sirdsbalsij un jāatrod piemērotākais darbs. Es, līdz šim, vasarās, esmu piestrādājis dažādās darba vietās, bet tas man nav nesis prieku un gandarījumu par paveikto. Es, nākotnē vēlētos kļūt par kino operatoru, jo jūtu, ka tas ir mans aicinājums.

Prieks, tā ir mūsu dzīves atslēga. Dzīvosim, strādāsim un priecāsimies par katru godam pavadīto dienu!

Vērtējums

Saturs	Teksta uzbūve	Sūils	Ortogrāfija	Interpunkcija	Kopā
2	2	2	4	0	10 punkti
Nav faktu.	Trūkst nobeiguma, pēdējā rindkopā sāka jauna doma.	6 kļūdas	1 kļūda	7 kļūdas	

Viedoklis un tā vērtēšana

Uzdevums tiek piedāvāts kā neliels rakstu darbs par kādu noteiktu tēmu, kura, iespējams, ir saistīta ar lasīšanas daļas tekstu. Dažkārt doti dažādu cilvēku viedokļi par tēmu.

Rakstot viedokli jāatceras, ka

- tam jābūt patstāvīgam, loģiskam un pamatotam;
- tajā nevajadzētu būt pretrunām;
- tajā nav jāatsaucas uz kāda cita teikto. To var darīt tad, ja domas ar šo cilvēku sakrīt vai šķiet, ka viņš teicis kaut ko būtisku;
- kaut arī viedoklis ir ļoti īss rakstu darbs, tajā jāievēro trīsdaļīguma forma (ievada un nobeiguma teikumi, kā arī viedokļa daļa).

Viedoklis tiek vērtēts pēc noteiktiem kritērijiem: **saturs, stils, ortogrāfija, interpunkcija.**

	Saturs	Stils	Ortogrāfijas un interpunkcijas kļūdas
3	Saturs atbilst tematam. Domas izteiktas plānveidīgi un loģiski, tās ir pamatotas.	Dažādas un stilistiski iederīgas teikumu konstrukcijas. Viegli uztverams teksts. Pieļaujama 1 neprecizitāte vārdu izvēlē.	0 kļūdu
2	Saturs atbilst tematam. Izteiktās domas pamatotas, bet atkārtojas. Vienveidīgi teikumi.	Viena vai divas kļūdas teksta uzbūvē vai vārdu izvēlē.	1–2 kļūdas
1	Izteikts pretrunīgs viedoklis. Domas nepamatotas vai haotiskas. Nav ievērots darba apjoms.	Trīs vai četras stila kļūdas.	3–4 kļūdas
0	Darbs neatbilst tematam. Tekstā paustā doma nav uztverama. Rokraksts nav salasāms.	Piecas vai vairāk stila kļūdu.	5 un vairāk

Skolēnu rakstīšanas daļas (viedokļa) atbildes, vērtējumi un komentāri

Izlasī apgalvojumus un izsaki savu viedokli (50–70 vārdu apjomā) par tēmu, vai ir nepieciešams ēst skolas pusdienas!

Māte: „Esmu priecīga, ka mans bērns ēd skolā pusdienas, jo tādējādi viņš vismaz vienu reizi dienā dabū siltu ēdienu. Es nevaru iedot uz skolu līdzīgu neko vairāk kā ābolu vai sviestmaizi, bet uzskatu, ka ikvienam cilvēkam silta zupa vai kartupeļi ir patiešām nepieciešami.”

Skolotāja: „Man liekas, ka skolēni bieži vien grib ietaupīt uz pusdienu naudas rēķina, tāpēc dažkārt neēd pusdienas. Mūsu skolā ir gan kafejnīca, gan ēdnīca. Katrs var izvēlēties, ko vien sirds kāro.

Skolnieks: „Man vecāki dod dienā latu pusdienām. Tā kā skola ne vienmēr piedāvā to, kas man garšo, tad es ēdu tikai tajās dienās, kad man patīk. Citās es skolas kafejnīcā apēdu kādu bulciņu vai cīsiņu mīklā. Nedomāju, ka tas mani tā sabojās, ka sāksu mocīties ar vēdergraizēm. Visu var ēst ar normu, arī čipsus.”

Skolēna A viedoklis

Mūsdienās jaunieši ne vienmēr izvēlas veselīgāko un prātīgāko. Var jau būt, ka mēs par maz ieklausāmies tajā, ko saka pieaugušie. Nezinu. Es pats skolā ēdu, man nešķiet, ka šis temats būtu diskusijas vērts. Cilvēks ēd, lai dzīvotu. Un ne jau **čipšus**.

Saturs	Stils	Ortogrāfijas un <u>interpunkcijas</u> kļūdas
1	2	2
Nav ievērots darba apjoms.	1 kļūda	1 kļūda

Skolēna B viedoklis

Es dzīvoju netālu no skolas, un mani pēc stundām vienmēr sagaida vecmāmiņa ar siltām pusdienām, tāpēc es skolā nekad neēdu. Citi saka, ka viņiem negaršo, citi ēd un nesaka neko, bet man īsti viedoklis nav, jo es ēdu mājās. Un tas skolēns, kurš ekonomē uz pusdienu rēķina, ir jocīgs. Atradis gan veidu, kā ekonomēt. Ja es nedzīvotu tuvu skolai, es droši vien ēstu skolā pusdienas, bet tā kā es dzīvoju tuvu, tad eju ēst uz mājām.

Saturs	Stils	Ortogrāfijas un <u>interpunkcijas</u> kļūdas
2	0	3
Pietrūkst plānveidības, domas atkārtojas.	6 stila kļūdas	Kļūdu nav

Skolēna C viedoklis

Domāju, ka tā mamma, kas raksta par savu labo bērnu, kurš vienmēr ēd skolas pusdienas un arī tā skolotāja, kura domā, ka viss skolas ēdnīcā ir lieliski, ir utopistes. Mana mamma zina, kā ir pa īstam, par skolotāju tik droši neesmu pārliecināts. Un tas skolnieks droši vien ar vecākiem vispār neko nerunā. Man ļoti garšo maltās gaļas mērce ar makaroniem, un tos es labprāt ēstu katru dienu **pustdienās**. Kāposti un burkāni man negaršo.

Saturs	Stils	Ortogrāfijas un <u>interpunkcijas</u> kļūdas
1	2	2
Haotiskas domas, skolēns nevis izteicis viedokli, bet piesauc paraugā izteiktos apgalvojumus.	1 stila kļūda	1 interpunkcijas kļūda 1 ortogrāfijas kļūda

Mutvārdu daļa

Eksāmena mutvārdu daļā pārbauda skolēna prasmi veidot monologu par sev nozīmīgu tematu un iesaistīties saziņā ar otru skolēnu. Sarunas laiks diviem skolēniem ir 12–15 minūtes.

Temata izvēle

Tematam jābūt aktuālam, interesantam un klausītājam saprotamam. Runātājam jāņem vērā trīs aspekti:

- ko es savā runā gribu pateikt;
- kādā secībā es izklāstīšu savāktu un apkopoto materiālu;
- kādā veidā es to gribu nodot klausītājam.

Izvēloties sev nozīmīgu tematu, ir jāapkopo pēc iespējas vairāk ideju. **Idejas** var meklēt:

- grāmatās, kurās tiek risināta izvēlēta tēma;
- preses materiālos;
- internetā.

Tāpat arī derīgu padomu var dot ģimenes locekļi un draugi. Ne visas savāktās idejas ir jāizmanto runā. Izmanto tās, kuras ir nepieciešamas, lai sasniegtu runas mērķi.

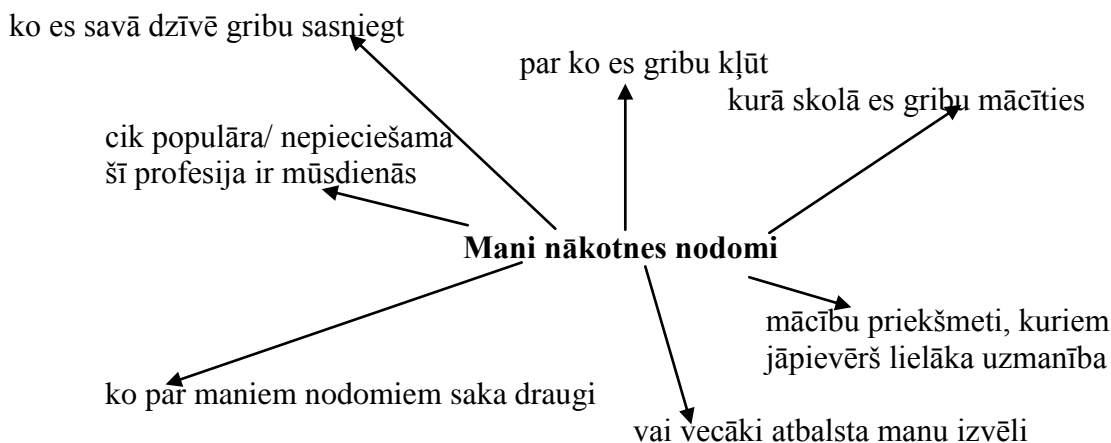
Izvēloties tematu, var uzdot sev **jautājumus**, kas atvieglotu sagatavošanos runai un palīdzētu apkopot atlasīto informāciju:

- Kāpēc es runāšu tieši par šo izvēlēto tematu?
- Ko ar savu runu es gribu panākt?
- Kādas jaunas atziņas es sniegšu klausītājam?
- Kā es klausītājam atklāšu savu pieredzi šajā jautājumā?
- Kā es sasniegšu savu mērķi?

Izvēloties tematu, runas galvenās domas var rakstīt uz nelielām lapiņām. Uz katras lapiņas raksta tikai vienu vai divas atziņas, lai tās varētu papildināt ar atbilstošām idejām. Šādas pierakstu lapiņas apraksta tikai no vienas puses un sanumurē. Ja veido šādu savas runas izklāstu, tad izmantotās lapiņas vienmēr liek apakšā, lai saglabātos sākotnējā secība.

Var veidot arī **uzmetumu**, kurā atzīmē visas idejas, kas ienāk prātā. Viens no uzmetuma veidiem ir **domu karte jeb „zirneklis”**.

Piemēram, izvēloties tematu „Mani nākotnes nodomi”, var veidot šādu uzmetumu:

Runas uzbūve

Runai jāatbilst tematam, jābūt saprotamai un mērķtiecīgai. Tai jāieinteresē klausītāji.

Runu veido:

- ievads (10–15%);
- iztirzājums jeb galvenā daļa (75–85%);
- nobeigums (5–10%).

Ievadā iepazīstina klausītājus ar tematu – atklāj, ko stāsta, kāpēc. Runā rada interesi par tās turpmāko izklāstu.

Iztirzājumā secīgi izklāsta galveno domu, sniedzot vispusīgu un daudzveidīgu informāciju. Runā tiek izmantoti fakti, kas raksturo izvēlēto tematu. Noteikti runai ir jābūt saistītai ar savu pieredzi.

Nobeigumā nepieciešams izteikt apkopojumu, vēlmes vai cerības, kā arī aicināt pārdomāt par izteikto problēmu un dot savu ieskatu turpmākajā darbībā.

Vārdu krājums, stils un izteikšanās veids

Saprotamība ir viens no svarīgākajiem priekšnosacījumiem. Lai informāciju veiksmīgi nodotu tālāk un lai klausītājs to uztvertu un saprastu:

- runā izmanto vienkāršus un viegli uztveramus teikumus;
- nelieto liekus paskaidrojumus, novirzoties no temata;
- nepārblīvē runu ar svešvārdiem, jo tā kļūs grūtāk saprotama;
- izvairās no speciāliem terminiem, ja runā tādus lieto, tad izskaidro tos;
- izvairās no liekiem vārdiem (piemēram, parazītvārdiem – „ē”, „hmm”, „tātad”, „ja”, „īstenībā”, „nu”, „mani uzrunāja”);
- izvairās no tā saucamajiem modes vārdiem (piemēram, „kruta”, „normāli”, „stilīgi”);
- runā pietiekami skaļi, lai klausītājs var uztvert un saprast visu runātāja teikto;
- maina runas tempu, tādējādi pievēršot uzmanību svarīgākajam;
- nerunā ļoti ātri, jo tad klausītājs nevar izsekot runas domai;
- nerunā arī ļoti lēni, jo tas liecina par sliktu sagatavošanos un nepietiekamu koncentrēšanos, kā rezultātā klausītājs var sākt garlaikoties un, iespējams, pat iegrimt savās domās;
- ievēro pauzes, atklājot runas satura plānveidīgumu.

Runa izklausās samākslota, ja to iemācās runāt no galvas. Tādā runā parasti trūkst spontānas darbības un pārliecināšanas spēka. No galvas iemācīts teksts parasti tiek mehāniski nobērts, jo ir bailes kaut ko sajaukt.

Saziņa

Jebkuras runas mērķis ir ieinteresēt kādu klausītāju, tāpēc nepieciešams

- veidot acu kontaktu ar sarunas biedru (acu kontakts palīdz saprasties ar klausītāju, šādi tiek pastiprināta klausītāja uzmanība. No klausītāja reakcijas runātājs nojauš, vai viņu saprot un pieņem; vai viņam runāt ātrāk, lēnāk, skaļāk, klusāk);
- klausīties uzmanīgi sarunas biedra runu un izteikt savu viedokli par tajā pausto tematu, kā arī uzdot sev interesējošus jautājumus, lai veidotu sarunu.

Skolēnu runu vērtējums un komentārs

Runātprasmes vērtēšanas kritēriji*

Punkti	Saturs	Runas uzbūve	Vārdu krājums un stils	Izteikšanās veids*	Saziņa
4	<p>Formulē tematu. Runa atbilst tematam.</p> <p>Pamato temata izvēli, pierādot tā nozīmīgumu sev vai sabiedrībai.</p> <p>Saturīgs (vērtīgs, bagāts) stāstījums, izmanto personīgo pieredzi.</p> <p>Informāciju sniedz, atklājot un pamatojot būtisko.</p>	<p>Skaidra un precīzi veidota runa (ievads, iztirzājums, nobeigums).</p> <p>Informāciju un uzskatus izklāsta secīgi, ievēro saistījumu starp daļām.</p> <p>Ievēro runas ilgumu.</p>	<p>Plašs vārdu krājums, daudzveidīga teikumu uzbūve.</p> <p>Ievēro valodas kultūras normas.</p> <p>Lieto tēmai un situācijai atbilstošu stilu.</p> <p>Iespējamās dažas pārteikšanās.</p>	<p>Skaidra vārdu izruna.</p> <p>Piemērots runas ātrums. Maina balss intonācijas, lai uzsvērtu teiktā jēgu.</p>	<p>Izsaka savu viedokli par dzirdēto.</p> <p>Prot iesākt, virzīt un pabeigt saziņu.</p> <p>Lai atjaunotu sarunu, izmanto daudzveidīgus jautājumus.</p> <p>Atbild precīzi un pamatoti.</p> <p>Prasmīgi izmanto acu kontaktu, žestus un grimases.</p>
3	<p>Runa atbilst tematam.</p> <p>Cenšas pamatot temata izvēli, pierādot tā nozīmīgumu sev vai sabiedrībai.</p> <p>Saturīgs stāstījums, izmanto personīgo pieredzi.</p>	<p>Trūkst viena no plāna elementiem (ievada, nobeiguma).</p> <p>Informāciju un uzskatus izklāsta secīgi.</p> <p>Ievēro runas ilgumu.</p>	<p>Vārdu krājums atbilstošs, lai atklātu tematu, teikumu uzbūve piemērota satura atklāšanai. Lieto tēmai un situācijai atbilstošu stilu.</p> <p>Iespējamās dažas valodas kļūdas.</p>	<p>Runā lielākoties skaidri un sadzirdami.</p> <p>Cenšas izmantot intonācijas un atbilstoši mērķim pielāgot runas tempu.</p>	<p>Cenšas izteikt viedokli par dzirdēto.</p> <p>Jautā, lai virzītu vai atjaunotu sarunu.</p> <p>Atbild precīzi, pamatoti.</p> <p>Prasmīgi izmanto acu kontaktu, žestus un grimases.</p>
2	<p>Runa atbilst tematam.</p> <p>Nepietiekami atklāta personiskā attieksme.</p>	<p>Nav ievada un nobeiguma.</p> <p>Mēģina informāciju un uzskatus izklāstīt secīgi.</p> <p>Ievēro runas ilgumu.</p>	<p>Ierobežots vārdu krājums.</p> <p>Vienkāršotas uzbūves teikumi.</p> <p>Lieto situācijai neatbilstošu valodas stilu.</p> <p>Pārsvārā ievēro valodas kultūras normas.</p>	<p>Vāji vai pārspīlēti izmanto balss intonācijas.</p> <p>Monotona runa, nepamatotas pauzes.</p>	<p>Ir tikai jautājumi un atbildes.</p> <p>Nenoturīgs kontakts ar sarunu biedru.</p> <p>Pārsvārā atbild, pamatojot savu viedokli.</p> <p>Pārtrauc sarunu biedru.</p>

Punkti	Saturs	Runas uzbūve	Vārdu krājums un stils	Izteikšanās veids*	Saziņa
1	Temata paplašinājums vai sašaurinājums. Izklāsta faktus, idejas, bet nav pārlicināts par sacīto. Satura izklāstā izmanto vienveidīgas frāzes.	Juceklīgi uzskaita faktus, idejas. Neievēro runas ilgumu.	Pārsvarā neloģiski vai nepabeigti teikumi. Maz ievēro valodas kultūras normas.	Iestudēta runa. Daļēji sadzirdama un saprotama runa.	Jautājumi neatspoguļo izpratni par dzirdēto. Nepamato savu viedokli. Atbild nepilnos teikumos. Pārspīlēti vai teatrāli žesti un grimases. Kontakts ar sarunu biedru parādās tikai jautājumu daļā.
0	Runa neatbilst tematam, vai skolēns neveido stāstījumu.	Spēj pateikt dažus atsevišķus teikumus vai vārdu savienojumus.	Nespēj domas formulēt teikumos.	Neskaidra un nesadzirdama runa.	Nav kontakta ar sarunu biedru. Skolēns neveido sarunu.

* Runas defektus neņem vērā.

Pirmais skolēnu pāris MP3 116

Temats: Mani nākotnes plāni.

Saturs – 3 punkti	Formulē tematu. Runa atbilst tematam, skolēns cenšas pamatot tā izvēli, atklājot problēmas nozīmību. Saturīgs stāstījums, kurā izmantota personiskā pieredze.
Runas uzbūve – 4 punkti	Informāciju un uzskatus izklāsta secīgi, ievēro saistījumu starp daļām. Ievēro runas ilgumu.
Vārdu krājums un stils – 3 punkti	Vārdu krājums atbilstošs, lai atklātu tematu. Teikumu uzbūve piemērota satura atklāšanai, lieto tematam un situācijai atbilstošu stilu. Ir dažas valodas kļūdas (<i>ka/kad lietojums, nepamatots vīriešu dzimtes lietojums, apstākļa vārda šeit nepamatots lietojums</i>).
Izteikšanās veids – 3 punkti	Skaidra vārdu izruna. Pielāgo runas ātrumu. Cenšas izmantot balss intonācijas, lai uzsvērtu teiktā jēgu.
Saziņa – 2 punkti	Neveidojas saziņa ar sarunas biedru, tiek uzdoti tikai jautājumi par dzirdēto. Netiek izteikts viedoklis par dzirdēto.

Kopā – 15 punkti.

Temats: Mans hobijs hip-hop dejas.

Saturs – 3 punkti	Formulē tematu. Runa atbilst tematam, cenšas pamatot tā izvēli, atklājot problēmas nozīmību. Saturīgs stāstījums, tajā izmantota personiskā pieredze.
Runas uzbūve – 3 punkti	Informāciju un uzskatus izklāsta secīgi, trūkst saistījuma starp daļām. Ievēro runas ilgumu.
Vārdu krājums un stils – 2 punkti	Lieto tematam un situācijai atbilstošu stilu, daudz valodas kļūdu (<i>gāju korī, dejošanā, profesiju nevēlies darīt, ņemt pieredzi, 2. p. nepamatots lietojums, tepatās u.c.</i>).
Izteikšanās veids – 3 punkti	Skaidra vārdu izruna. Pielāgo runas ātrumu. Cenšas izmantot balss intonācijas, lai uzsvērtu teiktā jēgu.
Saziņa – 3 punkti	Cenšas izteikt viedokli par dzirdēto, jautā, lai virzītu sarunu, atbild pamatoti, taču ir nenoturīgs acu kontakts ar sarunas biedru. Pietrūkst atraisītības.

Kopā – 14 punkti.

Temats: Mans hobijs – dejošana.

Saturs – 3 punkti	Formulē tematu. Runa atbilst tematam, skolēns cenšas pamatot tā izvēli, atklājot problēmas nozīmību. Saturīgs stāstījums, tajā izmantota personiskā pieredze.
Runas uzbūve – 4 punkti	Skaidra un precīza runa, tajā ir ievads, galvenā daļa un nobeigums. Informāciju un uzskatus izklāsta secīgi. Ievēro runas ilgumu.
Vārdu krājums un stils – 3 punkti	Vārdu krājums atbilstošs, teikumu uzbūve piemērota satura atklāšanai. Lieto tēmai un situācijai atbilstošu stilu. Ir dažas valodas kļūdas (<i>atsildīšanās, tāpēc jo</i>).
Izteikšanās veids – 3 punkti	Runa pārsvarā ir skaidra un sadzirdama. Cenšas izmantot intonācijas un atbilstoši mērķim pielāgot runas tempu.
Saziņa – 3 punkti	Izteikts viedoklis par dzirdēto, uzdod jautājumus, taču viens no tiem ir par dzirdēto.

Kopā – 16 punkti.